

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

DRUGA SEKCJA

SPRAWA KARABEYOĞLU przeciwko TURCJI

(sprawa nr 30083/10)

WYROK

STRASBURG

z dnia 7 czerwca 2016 r.

WYROK OSTATECZNY

17/10/2016

Niniejszy wyrok stał się ostateczny zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji, przy czym może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Karabeyoğlu przeciwko Turcji,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (druga sekcja), zasiadając jako Izba w składzie:

Julia Laffranque, *przewodnicząca*,

Işıl Karakaş,

Paul Lemmens,

Valeriu Griţco,

Ksenija Turković,

Stéphanie Mourou-Vikström,

Georges Ravarani, *sędziowie*,

oraz Stanley Naismith, *Kanclerz Sekcji*,

po odbyciu narady na posiedzeniu niejawnym w dniu 3 maja 2016 r.,

wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawę wszczęto skargą (nr 30083/10) przeciwko Republice Turcji, którą obywatel tego państwa Hamdi Ünal Karabeyoğlu („skarżący”) wniósł do Trybunału w dniu 8 kwietnia 2010 r. na podstawie art. 34 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”).

2. Skarżący był reprezentowany przez R. Albaya, adwokata z Uşak. Rząd turecki („rząd”) był reprezentowany przez swojego pełnomocnika.

3. Skarżący podnosi w szczególności, że podsłuch telefoniczny, którego był przedmiotem, stanowi naruszenie art. 8 Konwencji. Twierdzi ponadto, że w prawie wewnętrznym nie przysługuje mu środek odwoławczy pozwalający mu dochodzić swoich praw.

4. W dniu 2 maja 2011 r. skarga została zakomunikowana rządowi.

FAKTY**I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY**

5. Skarżący urodził się w 1955 r. i mieszka w Uşak.

6. W chwili wniesienia skargi był prokuratorem republiki w Uşak.

A. Okoliczności faktyczne leżące u podstaw skargi

7. W 2007 r. prokuratora Istambułu wszczęła postępowanie karne przeciwko domniemanym członkom organizacji przestępczej Ergenekon na

podstawie podejrzenia o prowadzenie działalności terrorystycznej zmierzającej do destabilizacji systemu politycznego i umożliwienia interwencji wojskowej pod pretekstem obrony laickości i interesów narodowych. Według prokuratury oskarżeni zaplanowali i przeprowadzili prowokacje, takie jak zamachy przeciwko osobom publicznym i zamachy bombowe w miejscach szczególnych, takich jak świątynie i siedziby sądów wyższej instancji. Według prokuratury dążyli oni do stworzenia atmosfery strachu i wywołania paniki wśród ludzi, a tym samym do powstania klimatu braku bezpieczeństwa, otwierając w ten sposób drogę do wojskowego zamachu stanu (w przedmiocie bardziej szczegółowych informacji dotyczących tzw. sprawy Ergenekon i dotyczących jej planów działania, zob. decyzję w sprawie *Tekin przeciwko Turcji*, nr 3501/09, §§ 3-17, z dnia 18 listopada 2014 r.).

8. W dniu 23 marca 2008 r. w trakcie przeszukań przeprowadzonych w ramach postępowania przygotowawczego w przedmiotowej sprawie w pomieszczeniach należących do partii politycznej w Ankarze dokonano zajęcia, poza innymi dokumentami i fotografiami, dysku komputerowego, zatytułowanego „Moje notatki z łączności władzy sądowej” (*yargı tel notlarım*). Dysk ten zawierał pliki z informacjami dotyczącymi życia prywatnego szeregu sędziów oraz ich relacji z określonymi osobami lub podmiotami, jak również informacje na temat środków bezpieczeństwa podjętych w celu ochrony budynków sądu kasacyjnego, m.in. położenie kamer monitoringu, rozmieszczenie strażników, wskazanie wejść wyposażonych w urządzenia kontrolne RTG.

9. W plikach tych figurowało imię i nazwisko skarżącego wraz z następującą wzmianką: „Należy spotkać się z Ünalem Karabeyoğlu z budynku sądu w Yalova” (*Yalova Adliyeden Ünal Karabeyoğlu ile görüşelim*).

10. W innych dokumentach, których zajęcia dokonano w ramach tego przeszukania, znaleziono również szczegółowy program wizyt szefa sztabu generalnego w niektórych miejscowościach.

11. Pismem z dnia 13 sierpnia 2008 r., którego przedmiotem były, jak wskazano, „Dowody uzyskane w sposób przypadkowy”, prokurator republiki w Istambule przekazał te dowody dyrekcji ds. karnych ministerstwa sprawiedliwości, zgodnie z art. 82 ustawy nr 2802 o sędziach, przyznającym uprawnienia śledcze inspektorom tego ministerstwa w odniesieniu do przestępstw związanych z sądownictwem (zwanym dalej „inspektorami” lub „inspektorami sądowymi”).

12. W nieustalonej dacie inspektorzy przesłali akta prokuratorowi republiki. Powołując się na art. 93 ww. ustawy wyjaśnili oni, że poza aspektami dyscyplinarnymi, w odniesieniu do których zostało wszczęte, według nich, inne postępowanie, uznano, że sprawa dotyczy przestępstw, które nie były związane z obowiązkami sędziów, a zatem do ich prowadzenia właściwa była wskazana prokuratura.

13. W dniu 14 sierpnia 2008 r. prokurator republiki w Istambule wniósł o zezwolenie na prowadzenie postępowania przygotowawczego wobec szeregu sędziów, w tym skarżącego, w sprawie działalności przestępczej Ergenekon.

14. Zezwolenie to zostało udzielone w dniu 5 września 2008 r. przez Radę Inspektorów Sądowych (*Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu*), a pisma procesowe zostały sporządzone przez inspektorów ministerstwa sprawiedliwości.

15. W dniu 14 października 2008 r. inspektorzy ci wnieśli do sądu przysięgłych (*cour d'assises*) w Istambule m.in. o wydanie zezwolenia na zastosowanie obserwacji niejawnej pięciu numerów telefonicznych zarejestrowanych na skarżącego („przechwytywanie, podsłuchiwanie, nagrywanie, przeszukiwanie danych połączeń, ocena zgromadzonych w ten sposób danych, prowadzenie obserwacji niejawnej za pomocą środków technicznych w miejscach publicznych i w miejscu pracy, rejestracja obrazu i dźwięku”). W tym względzie odnieśli się do przesłanek wskazujących na ewentualny udział szeregu sędziów, w tym skarżącego, w działalność organizacji Ergenekon. Jako podstawę wskazali art. 144 konstytucji, art. 82, 100, 101 i 102 ustawy nr 2802 o sędziach oraz art. 16 statutu Rady Inspektorów Sądowych.

16. W tym samym dniu, powołując się na art. 135 § 6 lit. a), pkt 8, 13 i 14 oraz art. 137 i art. 149 kodeksu postępowania karnego (zwanego dalej „k.p.k.”), XI izba sądu przysięgłych w Istambule wydała żądane zezwolenie na czas ograniczony wynoszący trzy miesiące. Wskazała ona między innymi, że organizacja ta posiada szczególną strukturę, a jej ścisła hierarchia uniemożliwia wzajemne poznawanie się jej członków, stanowi określone zagrożenie publiczne ze względu na swoją zdolność do działania, przy czym nie istnieje żaden inny środek pozwalający na zidentyfikowanie jej członków i poznanie planu działania.

17. Z jednego z dokumentów wynika, że dnia 3 listopada 2008 r. wstrzymano podsłuch trzech numerów telefonicznych ze względu na to, że z numerów tych korzystały „inne osoby”. Odpowiadające im nagrania zostały w tym samym dniu zniszczone na polecenie inspektora prowadzącego sprawę.

18. W dniu 14 stycznia 2009 r., powołując się na te same przesłanki i te same przepisy, inspektorzy wystąpili o przedłużenie zastosowania środka obserwacji niejawnej z ograniczeniem go do dwóch z pięciu numerów telefonicznych skarżącego.

19. W dniu 15 stycznia 2009 r. XV izba sądu przysięgłych w Istambule wydała zgodę na żądane przedłużenie na okres trzech miesięcy. Powtórzyła uzasadnienie zawarte we wcześniejszym postanowieniu i dodała, że w ramach postępowania przygotowawczego uprzednio prowadzonego w sprawie organizacji Ergenekon dokonano zajęcia znacznej liczby broni.

20. W dniu 19 stycznia 2009 r., po przeprowadzeniu analizy pierwszej części sprawozdania z pierwszej części podsłuchu rozmów telefonicznych, inspektorzy stwierdzili, że były one prawnie relewantne w świetle art. 93 ustawy nr 2802 o sędziach i art. 250 k.p.k. Przedmiotowe sprawozdania zostały w konsekwencji przedstawione prokuratorowi republiki w Istambule właściwemu dla przestępstw popełnianych w ramach zorganizowanej grupy przestępczej. Według wszelkiego prawdopodobieństwa to samo miało miejsce w dniu 20 maja 2009 r. w odniesieniu do dowodów uzyskanych w ramach drugiej części podsłuchu.

21. W dniu 28 grudnia 2009 r. prokurator republiki w Istambule wydał postanowienie o umorzeniu postępowania. Uznał on, iż zebrane informacje nie pozwalały na stwierdzenie, że sędziowie świadczyli pomoc i wsparcie na rzecz przedmiotowej organizacji. Oceniając, że czyny jednego z sędziów mogą wiązać się z koniecznością przeprowadzenia indywidualnego postępowania dyscyplinarnego lub karnego, przekazał on tę część akt ministrowi sprawiedliwości. Na podstawie art. 17 § 1 k.p.k. wskazał również, że doręczenie podejrzanym tego postanowienia nie było konieczne z uwagi na brak wezwania podejrzanych do złożenia wyjaśnień w ramach tego postępowania przygotowawczego. Zarządził ponadto zniszczenie danych uzyskanych w ramach obserwacji niejawnej oraz sporządzenie protokołu w tym względzie, a także zawiadomienie odpowiednich osób o zastosowaniu przedmiotowego środka obserwacji niejawnej.

22. Pismem z dnia 31 grudnia 2009 r., opatrzonym wzmianką „niejawne”, prowadzący postępowanie przygotowawcze prokurator republiki w Istambule przesłał skarżącemu, na adres jego biura w Uşak, zgodnie z art. 137 §§ 3 i 4 k.p.k., zawiadomienie o umorzeniu postępowania i zniszczeniu danych zebranych w ramach obserwacji niejawnej.

23. W dniu 31 grudnia 2009 r. protokoły podsłuchu rozmów telefonicznych zostały zniszczone przez służby prokuratora republiki w Istambule stosownie do postanowienia o umorzeniu postępowania. W dniu 5 stycznia 2010 r. nośniki informatyczne z przedmiotowymi nagraniami również zostały zniszczone przez te same służby.

B. Wymiana pism między skarżącym a władzami

24. W skardze wszczynającej postępowanie skarżący podnosi, że o tym, iż został on przedmiotem podsłuchu telefonicznego, dowiedział się z prasy. Wyjaśnił, że w dniach 11 i 13 listopada 2009 r. jeden z dzienników opublikował artykuł, zgodnie z którym ministerstwo sprawiedliwości miało podsłuchiwać rozmowy telefoniczne pięćdziesięciu sześciu sędziów w ramach postępowania przygotowawczego prowadzonego w sprawie organizacji Ergenekon, oraz że w artykule tym figurowało jego nazwisko.

25. W dniu 13 listopada 2009 r. skarżący wysłał do ministra sprawiedliwości pismo w celu zapoznania się z sytuacją i zwrócił się do

niego o przekazanie mu kopii postanowień i dokumentów odnoszących się do podsłuchu jego linii telefonicznych, gdyby doniesienia te okazały się prawdziwe.

26. Pismem z dnia 1 grudnia 2009 r. minister poinformował skarżącego o dotychczas przeprowadzonym postępowaniu, a także o tym, że postępowanie przygotowawcze było prowadzone przez prokuraturę istambulską.

27. Wobec powyższego skarżący zwrócił się do prokuratury w Istambule, która w piśmie z dnia 28 grudnia 2009 r. poinformowała go, że prowadzone postępowanie przygotowawcze dotyczyło szeregu sędziów podejrzewanych o przynależność bądź udzielanie pomocy lub wsparcia na rzecz nielegalnej organizacji Ergenekon, lecz wydano już postanowienie o umorzeniu postępowania.

28. Kolejnym pismem z dnia 31 grudnia 2009 r. prokuratura poinformowała skarżącego również o tym, że jego dwa telefony komórkowe oraz linie telefoniczne jego żony i dwójki dzieci były przedmiotem obserwacji niejawnej przeprowadzonej zgodnie z postanowieniami izb XI i XIII sądu przysięgłych w Istambule odpowiednio dnia 14 października 2008 r. i 15 stycznia 2009 r..

29. Rząd twierdzi, iż w dniu 5 stycznia 2010 r. prokurator republiki w Istambule przekazał skarżącemu kopię akt postępowania przygotowawczego w zakresie dotyczącym skarżącego. Dokument ten nie znajduje się wśród dokumentów załączonych do skargi. Skarżący nie wypowiedział się w tej kwestii, lecz przedstawił w skardze wszczynającej postępowanie kopię postanowienia o umorzeniu postępowania, a także kopie złożonych przez inspektorów wniosków o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie obserwacji niejawnej, a także kopie wydanych przez sąd w tym względzie postanowień.

30. W niedatowanym piśmie odnoszącym się do pisma skarżącego z dnia 19 stycznia 2010 r. minister przekazał skarżącemu szczegółowe informacje dotyczące podsłuchów telefonicznych i umorzenia postępowania, które miało miejsce na późniejszym etapie. Wskazał również, że nie zastosowano ostatniego środka polegającego na prowadzeniu obserwacji niejawnej w miejscach publicznych i biurach oraz na rejestracji obrazu i dźwięku. Z dokumentu tego wynika również, że w stosunku do skarżącego toczy się postępowanie dyscyplinarne. Do pisma tego załączone były odpisy dokumentów, a mianowicie: zezwolenia na prowadzenie postępowania przygotowawczego z dnia 5 września 2009 r.; dokumentu, w którym figurowało imię i nazwisko skarżącego, którego zajęcia dokonano podczas przeszukania w pomieszczeniach należących do partii politycznej; dwóch wniosków inspektorów w przedmiocie uzyskania zezwolenia na zastosowanie przedmiotowej obserwacji niejawnej oraz dwóch postanowień sądu uwzględniających te wnioski; a także dokumenty dotyczące przerwania obserwacji niejawnej. W piśmie tym wyjaśniono

wreszcie, że nazwiska oraz numery telefoniczne innych objętych postępowaniem sędziów zostały w tych dokumentach zakryte, aby ich prawa nie zostały naruszone.

31. Pismem z dnia 12 marca 2010 r. minister poinformował skarżącego, że w dniu 5 marca 2010 r. postępowanie dyscyplinarne również zostało umorzone, a dane uzyskane z podsłuchów telefonicznych zostały zniszczone w dniu 11 marca 2010 r.

32. W dniu 17 marca 2010 r., odnosząc się do pisma ministra z dnia 1 grudnia 2009 r., skarżący ponownie złożył wniosek wskazując, że przedmiotowa obserwacja niejawną była sprzeczna z prawem i stanowiła naruszenie przysługującej jemu oraz jego rodzinie wolności komunikowania się. Podniósł, że nagrania z podsłuchu i sprawozdania odnoszące się do trzech numerów jego żony i dwójki dzieci nie zostały zniszczone natychmiast po tym, jak stwierdzono, że te trzy osoby nie były objęte postępowaniem przygotowawczym, oraz stwierdził, że jego rodzina nie została poinformowana *a posteriori* o tym, że była przedmiotem obserwacji niejawną. Stwierdził też, że o ile kopie nagrań podsłuchu i ich transkrypcje, które zostały przekazane prokuraturze w Istambule, zostały faktycznie zniszczone, o tyle oryginały nie zostały zniszczone w terminach ustawowych. Wreszcie skarżący zwrócił się o udzielenie mu informacji na temat kar, które – jego zdaniem – powinny być zostać nałożone na inspektorów i sędziów, którzy udzielili zezwolenia na przeprowadzenie obserwacji niejawną, a także o przekazanie mu odpisów tych dokumentów „aby mógł przystąpić do postępowania karnego przeciwko tym osobom i wykonywać swoje prawa obywatelskie”.

33. Pismem z dnia 31 marca 2010 r. minister poinformował skarżącego, że wydanie mu odpisów żądanych dokumentów nastąpi po spełnieniu wymogów określonych w ustawie o prawie dostępu do informacji poprzez wniesienie opłaty w wysokości 8,38 liry tureckiej (TRY).

34. W dniu 12 kwietnia 2010 r. minister przekazał skarżącemu chronologiczny wykaz przesłanych mu pism i dokumentów. Dodał, że wobec sędziów, którzy udzielili zezwolenia na przeprowadzenie obserwacji niejawną nie wszczęto żadnego postępowania ze względu na fakt, że działali oni w sposób całkowicie zgodny z prawem i wykonywali swoje uprawnienia sądowe. W pozostałym zakresie poinformował zainteresowanego, że żądane dokumenty zostaną mu przekazane po wniesieniu opłat.

35. Pismem z dnia 5 kwietnia 2010 r. skarżący zaprotestował ponownie¹.

36. Pismem z dnia 19 kwietnia 2010 r. minister poinformował skarżącego, że Rada Inspektorów Sądowych odmówiła wszczęcia

---

1. Skarżący zażądał dokumentów, których dokładnego charakteru nie można wywnioskować z pism wymienionych między stronami.

postępowania na podstawie złożonego przez skarżącego zawiadomienia przeciwko inspektorom, których skarżący wskazał z imienia i nazwiska.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

A. Konstytucja

37. Artykuł 22 konstytucji tureckiej w brzmieniu wynikającym z nowelizacji z dnia 17 października 2001 r., stanowi:

„C. Wolność komunikowania się

Artykuł 22. Każdy ma prawo do wolności komunikowania się. Gwarantuje się tajemnicę komunikowania.

Nie dopuszcza się utrudniania komunikowania się bądź naruszania jego tajemnicy bez ważnego postanowienia sądu wydanego z jednej lub łącznie kilku następujących przyczyn: ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego, zapobiegania przestępczości, ochrony zdrowia i moralności publicznej, ochrony praw i wolności, bądź na podstawie pisemnego polecenia wydanego przez organ uprawniony do tego ustawą, w przypadku gdy opóźnienie uniemożliwiłoby prawidłowe działanie. Tego rodzaju decyzja musi być przedstawiona w ciągu dwudziestu czterech godzin do zatwierdzenia właściwemu sądowi. Sąd wydaje postanowienie w ciągu czterdziestu ośmiu godzin od momentu wydania decyzji, w przeciwnym wypadku zostaje ona uchylona z mocy prawa.

Instytucje i organizacje publiczne, wobec których mogą być stosowane wyjątki od powyższych postanowień, określa ustawa”.

38. Artykuł 144 konstytucji stanowi:

„Inspektorzy sądowi, działając na podstawie zezwolenia ministra sprawiedliwości, kontrolują, czy sędziowie i prokuratorzy wykonują swoje obowiązki w sposób zgodny z przepisami ustawowymi, regulaminami administracji publicznej, przepisami wykonawczymi i zarządzeniami (w przypadku sędziów zarządzeniami o charakterze administracyjnym), badają, czy popełniają oni przestępstwa w ramach lub przy okazji wykonywania swoich obowiązków oraz czy ich czyny i zachowania są zgodne z wymogami wynikającymi z ich stanowisk i obowiązków, a w razie potrzeby wszczynają wobec nich postępowania przygotowawcze. Minister sprawiedliwości może powierzyć czynności dochodzeniowe i śledcze sędziemu lub prokuratorowi wyższemu rangą od osoby będącej przedmiotem takiego postępowania”.

B. Kodeks postępowania karnego (ustawa nr 5271)

39. Istotne dla niniejszej sprawy przepisy kodeksu postępowania karnego (zwanego dalej „k.p.k.”), w brzmieniu obowiązującym w chwili zaistnienia okoliczności faktycznych (po zmianach wprowadzonych w dniu 1 czerwca 2005 r. przez ustawę nr 5353 i przed zmianami wprowadzonymi w dniu 12 grudnia 2014 r. przez ustawę nr 6526), zawarte w tytule „Niejawna obserwacja przesyłu informacji drogą telekomunikacyjną”, są sformułowane w sposób następujący:

Artykuł 135**Przechwytywanie, podsłuchiwanie i nagrywanie łączności**

„(1) Jeśli w ramach postępowania przygotowawczego lub ścigania karnego prowadzonych w związku z przestępstwem istnieje uzasadnione podejrzenie (*kuvvetli şüphə sebeplerinin varlığı*) w oparciu o konkretne dowody, że zostało popełnione przestępstwo, a nie istnieją inne sposoby uzyskania dowodów, można przeprowadzić przechwytywanie, podsłuchiwanie i nagrywanie łączności podejrzanego lub oskarżonego oraz ocenę danych [zebranych w ten sposób] (*sinyal bilgileri deęerlendirilebilir*) na podstawie postanowienia sądu, lub w przypadku, gdy opóźnienie uniemożliwiłoby prawidłowe działanie, prokuratora republiki. Prokurator republiki natychmiast przedkłada swoje postanowienie sądowi do zatwierdzenia, a sąd wydaje postanowienie w terminie 24 godzin. Po upływie tego terminu lub jeżeli sąd wyda postanowienie przeciwne, środek powinien zostać natychmiast uchylony przez prokuratora republiki.

(2) Nie można prowadzić nagrywania łączności podejrzanego lub oskarżonego z osobami, które mają prawo do odmowy składania zeznań przeciwko niemu. W przypadku, gdy okoliczność ta została stwierdzona po dokonaniu nagrania, nagrany materiał powinien zostać bezzwłocznie zniszczony.

(3) W postanowieniu wydanym zgodnie z przepisami ust. 1 określa się typ zarzucanego przestępstwa, tożsamość osoby, wobec której stosuje się środek, rodzaj nośnika łączności, numer telefonu lub kod umożliwiający identyfikację połączenia, a także charakter, zakres i czas trwania środka. Środek może być stosowany przez okres nieprzekraczający trzech miesięcy; okres ten może zostać przedłużony jeden raz. Jednakże w odniesieniu do przestępstw popełnionych w ramach organizacji przestępczej sąd może, jeśli uzna to za niezbędne, postanowić o przedłużeniu środka ponad wyżej wymienione okresy, przy czym poszczególne okresy przedłużenia nie mogą przekraczać jednego miesiąca, a wszystkie łącznie trzech miesięcy.

(4) W celu zatrzymania podejrzanego lub oskarżonego można przeprowadzić określenie miejsca położenia telefonu komórkowego na mocy postanowienia sądu lub, w przypadku gdy opóźnienie uniemożliwiłoby prawidłowe działanie, prokuratora republiki. W postanowieniu takim wskazuje się numer telefonu komórkowego i okresu obowiązywania środka [niejawnej obserwacji]. Środek może być wprowadzony na okres nieprzekraczający trzech miesięcy; okres ten może zostać przedłużony jeden raz.

(5) Postanowienia wydane i środki podjęte zgodnie z przepisami niniejszego artykułu są niejawne w czasie wykonywania środka.

(6) Przepisy niniejszego artykułu dotyczące podsłuchu, nagrywania oraz oceny danych [zgromadzonych w ten sposób] mogą być zastosowane jedynie w odniesieniu do przestępstw wymienionych poniżej:

a) przestępstwa objęte kodeksem karnym:

1. przemyt migrantów i handel ludźmi (art. 79 i art. 80),
2. zabójstwo (art. 81, art. 82 i art. 83),
3. tortury (art. 94 i art. 95),
4. napaść seksualna (art. 102 z wyłączeniem ust. 1),
5. wykorzystanie seksualne dzieci (art. 103),
6. produkcja i obrót narkotykami oraz środkami odurzającymi (art. 188),

7. podrabianie banknotów (art. 197),
  8. tworzenie organizacji przestępczej (art. 220 z wyłączeniem §§ 2, 7 i 8),
  9. prostytutka (art. 227 § 3),
  10. oszustwo w odniesieniu do zamówień publicznych (art. 235),
  11. korupcja (art. 252),
  12. wprowadzanie do obrotu środków pochodzących z działalności przestępczej (art. 282),
  13. udział w organizacji zbrojnej (art. 314) i dostarczanie broni takim organizacjom (art. 315),
  14. przestępstwa przeciwko tajemnicy państwowej lub szpiegostwo (art. 328, art. 329, art. 330, art. 331, art. 333, art. 334, art. 335, art. 336 i art. 337);
    - b) przestępstwa polegające na obrocie bronią w rozumieniu ustawy o broni palnej, nożach oraz innych narzędziach (art. 12);
    - c) sprzeniewierzenie środków w rozumieniu ustawy o bankach (art. 22, §§ 3 i 4);
    - d) przestępstwa stypizowane w ustawie o zwalczaniu przemytu, zagrożone karą pozbawienia wolności;
    - e) przestępstwa stypizowane w ustawie o ochronie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (art. 68 i art. 74);
- (7) Nie dopuszcza się podsłuchu ani nagrywania łączności innych osób w sposób niezgodny z zasadami i procedurami określonymi w niniejszym artykule”.

Artykuł 137

Wykonywanie postanowień [o przechwytywaniu łączności] i niszczenie danych łączności

„(1) Jeżeli prokurator republiki lub upoważniony przez niego urzędnik sądowy złoży pisemny wniosek w tym względzie, operatorzy usług telekomunikacyjnych wykonują postanowienie o przechwytywaniu, podsłuchiwanie i nagrywaniu łączności lub o zainstalowaniu służących temu środków technicznych; w przypadku odmowy postanowienie może zostać wykonane przymusowo. Sporządza się protokół z podaniem daty i godziny rozpoczęcia i zakończenia stosowania środka, a także tożsamości osoby, która czynność wykonała.

(2) Nagrania dokonane zgodnie z postanowieniem wydanym na podstawie art. 135 są transkrybowane przez osobę upoważnioną przez prokuratora. Nagrania w języku obcym są przekładane na język turecki przez tłumacza.

(3) W przypadku umorzenia postępowania lub wówczas, gdy sąd nie zatwierdzi postanowienia [wydanego przez prokuratora] na podstawie paragrafu 1 niniejszego artykułu, prokurator republiki niezwłocznie zawiesza wykonywanie środka, o którym mowa w art. 135. W takim przypadku dane i nagrania (*tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtlar*) zostają zniszczone pod kontrolą prokuratora republiki, z czego sporządza się protokół.

(4) W przypadku zniszczenia danych uzyskanych w drodze przechwytywania i nagrywania [łączności] prokurator pisemnie powiadamia zainteresowaną osobę najpóźniej w terminie 15 dni od dnia zakończenia postępowania, z podaniem podstaw, zakresu, czasu trwania i skutków zastosowania środka”.

Artykuł 138

Dowody uzyskane w sposób przypadkowy

„(1) Jeśli w trakcie przeszukania lub zajęcia uzyskany zostanie dowód, który nie jest związany z prowadzonym postępowaniem przygotowawczym lub ściganiem karnym, a pozwala podejrzewać popełnienie innego przestępstwa, dowód ten należy zachować i niezwłocznie poinformować o tym prokuratora republiki.

(2) Jeśli w trakcie niejawnej obserwacji łączności uzyskany zostanie dowód, który nie jest związany z prowadzonym postępowaniem przygotowawczym lub ściganiem karnym, a pozwala podejrzewać popełnienie jednego z przestępstw określonych w art. 135 § 6, dowód ten należy zachować i niezwłocznie poinformować o tym prokuratora republiki”.

C. Przepisy wykonawcze dotyczące środków obserwacji niejawnej

40. Rozporządzenie w sprawie stosowania środków dotyczących kontroli przesyłu informacji drogą telekomunikacyjną, agentów wywiadu, obserwacji niejawnej za pomocą środków technicznych przewidzianych przez kodeks postępowania karnego (*Ceza Muhakemesi kanununda öngörülen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletışimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme tedbirlerinin uygulanmasına ilişkin yönetmelik*), opublikowane w Dzienniku Urzędowym w dniu 14 lutego 2007 r., określa terminologię stosowaną w tej dziedzinie, praktykę, zasady i procedury dotyczące prowadzenia niejawnej obserwacji rozmów telefonicznych.

41. Artykuł 9 tego rozporządzenia stanowi, że numer identyfikacyjny agenta upoważnionego przez prokuratora republiki do wykonania środka obserwacji niejawnej powinien widnieć we wszystkich dokumentach odnoszących się do tego środka, do wykonania środka nie można przystąpić bez niezbędnego postanowienia oraz bez wskazania numeru identyfikacyjnego agenta; data i czas wykonania powinny być zapisane w protokole z wykonania środka obserwacji niejawnej, a nagrania powinny zostać przekazane w postaci „bezpiecznego nośnika informatycznego” (*alt veri taşıyıcısı*) i przekazane przez upoważnionego agenta bezpośrednio prokuratorowi.

42. Artykuł 10 § 1 rozporządzenia stanowi, że prokurator republiki, podejrzany, oskarżony, interwenient, pokrzywdzony, obrońca, adwokat, opiekun, małżonek podejrzanego lub oskarżonego oraz przewodniczący Rady Łączności Telekomunikacyjnej (zob. pkt powyżej) mogą złożyć sprzeciw wobec postanowień wydanych na mocy art. 135 k.p.k., jeśli uważają, że są one sprzeczne z tym przepisem lub rozporządzeniem.

43. Rozporządzenie w sprawie utworzenia Rady Łączności Telekomunikacyjnej oraz procedur i zasad dotyczących przechwytywania, podsłuchu i nagrywania łączności, a także oceny zebranych w ten sposób danych (*Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletışimin tespiti, dinlenmesi,*

sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda alınmasına dair usul ve esaslar ile Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın kuruluş, görev ve yetkileri hakkında Yönetmelik), opublikowane w Dzienniku Urzędowym w dniu 10 listopada 2005 r., reguluje uprawnienia i funkcjonowanie przedmiotowego organu administracji.

44. Art. 4 rozporządzenia stanowi:

„[...] Nie dopuszcza się przechwytywania, podsłuchu ani nagrywania cudzej łączności, ani oceny zebranych w ten sposób danych, w sposób niezgodny z zasadami i procedurami określonymi w niniejszym rozporządzeniu”. Informacje i nagrania otrzymane w ramach czynności podejmowanych zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia mogą być używane wyłącznie do takich celów lub w ramach takiego postępowania, jak określone (...) w art. 135 ustawy nr 5271 z dnia 4 grudnia 2004 r. [k.p.k.]. Przy przechowywaniu i ochronie uzyskanych informacji, dokumentów i nagrań przestrzega się zasady niejawności”.

45. Art. 27 rozporządzenia brzmi:

„Informacje uzyskane w ramach czynności przewidzianych przez niniejsze rozporządzenie mogą być wykorzystywane wyłącznie do celu lub w ramach postępowania określonego w ustawach stanowiących podstawę niniejszego rozporządzenia. Przy przechowywaniu i ochronie uzyskanych informacji, dokumentów i nagrań przestrzega się zasady niejawności. Prokuratorzy republiki ścigają bezpośrednio każdego, kto dopuścił się czynu sprzecznego z tym przepisem, nawet jeżeli czyn ten jest związany z obowiązkami służbowymi danej osoby lub został popełniony w trakcie wykonywania jej obowiązków służbowych”.

D. Kodeks karny (ustawa nr 5237)

46. Artykuły 132–137 kodeksu karnego (zwanego dalej „k.k.”) przewidują kary pozbawienia wolności za nielegalne podsłuchiwanie oraz nagrywanie rozmów.

47. Artykuł 138 k.k. przewiduje karę pozbawienia wolności za zaniechanie zniszczenia w terminie przez funkcjonariuszy publicznych podlegających zniszczeniu danych.

48. Artykuł 139 k.k. brzmi:

„Wszczęcie postępowania przygotowawczego lub ściganie przestępstw określonych w tym dziale następuje na wniosek, z wyjątkiem czynów nagrywania danych osobowych, niezgodnego z prawem uzyskania lub przekazania tych danych, oraz zaniechania ich zniszczenia”.

E. Ustawa nr 2802 o sędziach (*Hakim ve Savcılar Kanunu*)

49. Artykuł 82 ustawy nr 2802 o sędziach stanowi, że wszczęcie wobec sędziego postępowania przygotowawczego w sprawie bezprawnego czynu popełnionego w ramach wykonywania przez niego obowiązków wymaga zgody ministra sprawiedliwości, a postępowanie takie prowadzone jest

przez inspektora sądowego lub sędziego wyższego rangą niż objęty postępowaniem sędzia.

50. Artykuł 85 ww. ustawy stanowi, że wnioski o zastosowanie tymczasowego aresztowania są rozpatrywane przez organ właściwy do wydania zezwolenia na ściganie, przy czym zgodnie z art. 89 jest nim sąd przysięgłych właściwy dla miejsca wykonywania obowiązków przez daną osobę lub sąd przysięgłych Ankarę.

51. Artykuł 88 ww. ustawy stanowi, że z wyjątkiem schwywania na gorącym uczynku wchodzącym w zakres kognicji sądów przysięgłych, sędziowie i prokuratorzy podejrzani o popełnienie przestępstwa nie mogą być zatrzymani, przesłuchani ani poddani kontroli osobistej, a ich mieszkanie nie może być przedmiotem przeszukania. Informacja dotycząca tego rodzaju podejrzeń jest natychmiast przekazywana ministrowi sprawiedliwości.

52. Artykuł 100 ww. ustawy stanowi, że inspektorzy sądowi są właściwi do prowadzenia postępowania przygotowawczego w celu ustalenia, „czy sędziowie wypełniają swoje obowiązki zgodnie z przepisami ustawowymi, statutem, przepisami wykonawczymi i zarządzeniami” oraz „czy ich zachowanie i czyny odpowiadają ich stanowiskom i obowiązkom”.

53. Wreszcie, zgodnie z art. 101 ww. ustawy inspektorzy mogą dokonywać następujących czynności sądowych: przesłuchanie, złożenie wniosku o pomoc prawną, przeszukanie, zbieranie informacji i dokumentów od wszelkich organów. Zgodnie z tym przepisem wezwane podmioty są zobowiązane do przedstawienia informacji objętych żądaniem inspektorów.

F. Inspektorzy sądowi

54. Statut Rady Inspektorów Sądowych (*Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü*), opublikowany w Dzienniku Urzędowym w dniu 10 marca 1988 r., reguluje uprawnienia i obowiązki przedmiotowej rady i inspektorów sądowych. Jego art. 16 ustanawia spoczywający na wszystkich podmiotach publicznych, osobach prawnych i fizycznych obowiązek wspierania inspektorów w wykonywaniu ich obowiązków.

55. Rozporządzenie w sprawie Rady Inspektorów Sądowych (*Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği*), opublikowane w Dzienniku Urzędowym w dniu 24 stycznia 2007 r., ustanawia szczegółową treść statutu i reguluje funkcjonowanie przedmiotowej rady. Jego art. 98, zatytułowany „Tryb badania i dochodzenia”, w ust. 1 lit. ç) stanowi:

„W ramach czynności z zakresu pomocy prawnej, przesłuchania świadków, przeszukania, zajęcia, wizji lokalnej, przechwytywania i podsłuchu łączności uwzględnia się uprawnienia przyznane przez kodeks postępowania karnego i uprawnienia określone w art. 101 ustawy nr 2802. Bierze się przy tym pod uwagę przepisy ustanawiające ograniczenia dotyczące sędziów i prokuratorów republiki zawarte w art. 85 i 88 ustawy nr 2802”.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ART. 8 KONWENCJI

56. Powołując się na art. 6 i 8 Konwencji, skarżący zarzuca arbitralność i nielegalność prowadzonej obserwacji niejawnej jego łączności oraz łączności jego żony i dwójki dzieci. Dodaje, że stanowiło to naruszenie jego reputacji osobistej i zawodowej.

Podnosi on także, że brak udostępnienia przez ministra sprawiedliwości dokumentów dotyczących spornych podsłuchów pozbawił jego i jego rodzinę prawa dostępu do sądu.

Wskazuje ponadto, że wykupił abonament obejmujący pięć linii telefonicznych dla całej rodziny w ramach umowy z preferencyjną taryfą dla członków personelu sądownictwa, zawartej między ministrem sprawiedliwości a operatorem telekomunikacyjnym, a także wyjaśnia, że numery, z których korzysta on sam, są wskazane w wewnętrznym spisie telefonów ministerstwa, dzięki czemu z dużą łatwością można było wykluczyć numery używane przez jego żonę i dzieci. Wreszcie twierdzi on, że członkowie jego rodziny w ogóle nie zostali poinformowani o tym, że podlegają podsłuchowi, co – jego zdaniem – stanowiło naruszenie prawa w tej dziedzinie.

57. Trybunał przypomina, że jest właściwy do oceny – w świetle całości wymogów Konwencji – przytoczonych przez skarżącego okoliczności faktycznych. W tym zakresie Trybunał może, w odniesieniu do okoliczności faktycznych sprawy, które uznaje za ustalone w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego –, kwalifikację prawną odmienną od tej, którą przyjął zainteresowany, a w razie potrzeby ocenić je pod innymi względami (*Rehbock przeciwko Słowenii*, nr 29462/95, § 63, CEDH 2000-XII, oraz *Remzi Aydın przeciwko Turcji*, nr 30911/04, § 44, z dnia 20 lutego 2007 r.). W konsekwencji Trybunał postanowił dokonać oceny wszystkich powyższych zarzutów pod kątem art. 8 Konwencji, który stanowi:

„1. Każdy ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się.

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób”.

A. Dopuszczalność

1. W odniesieniu do członków rodziny skarżącego

58. Trybunał zauważa, że skarżący kwestionuje nie tylko podsłuch stosowany wobec niego samego, ale również podsłuch stosowany wobec jego żony i dwójki dzieci. Tymczasem nie dość, że osoby te nie widnieją w skardze jako skarżący, to jeszcze skarżący nie przedstawił żadnego pełnomocnictwa ani dokumentu potwierdzającego pokrewieństwo (jeżeli w czasie zaistnienia okoliczności faktycznych dzieci były małoletnie) ani dokumentu dotyczącego tożsamości tych osób. W konsekwencji ta część skargi, która dotyczy żony i dwójki dzieci skarżącego, jest niezgodna *ratione personae* z postanowieniami Konwencji w rozumieniu art. 35 § 3 lit. a) i podlega oddaleniu na podstawie art. 35 § 4 Konwencji.

2. W odniesieniu do skarżącego

59. Rząd podnosi, że skarżący nie wyczerpał krajowych środków odwoławczych. Tytułem przykładu przytacza orzeczenie z dnia 21 września 2004 r. wydane przez sąd administracyjny Ankary. Orzeczenie to dotyczy skargi wniesionej do sądu administracyjnego przeciwko ministrowi spraw wewnętrznych przez osobę, której rozmowy telefoniczne były wbrew przepisom objęte podsłuchem z winy funkcjonariuszy policji, którzy nadużyli swych uprawnień. Wskazując, że policjanci byli funkcjonariuszami publicznymi wykorzystującymi środki techniczne administracji państwowej, sąd administracyjny uznał, że wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko nim nie zwalnia administracji państwowej z odpowiedzialności. Zasądził on na rzecz skarżącego kwotę jednego miliarda starych lir tureckich (około 540 EUR w dniu wydania orzeczenia) powiększoną o odsetki za zwłokę liczone od daty wniesienia skargi.

60. W zakresie owego zastrzeżenia wstępnego Trybunał zauważa, że orzeczenie przytoczone tytułem przykładu dotyczy odszkodowania przyznanego w sprawie, w której została wykazana sprzeczność podsłuchów z prawem krajowym. W niniejszej sprawie postępowanie w przedmiocie podsłuchu telefonicznego zostało faktycznie przeprowadzone. W konsekwencji z przykładu, na który powołuje się rząd, nie wynika, że sąd administracyjny przeprowadziłby analizę w celu ustalenia, czy przedmiotowa obserwacja niejawną była zgodna z prawem do poszanowania życia prywatnego w świetle orzecznictwa dotyczącego art. 8 Konwencji.

61. Stwierdziwszy ponadto, że część skargi odnosząca się do samego skarżącego nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona w rozumieniu art. 35 § 3 lit. a) Konwencji i nie stoi jej na przeszkodzie żadna inna przesłanka niedopuszczalności, Trybunał uznaje ją za dopuszczalną.

B. Przedmiot skargi

1. Argumenty stron

62. Skarżący podnosi, że zastosowany wobec niego podsłuch telefoniczny, zarówno w ramach postępowania karnego, jak i w ramach postępowania dyscyplinarnego, był arbitralny i nielegalny. Twierdzi on, że niektórzy z pozostałych sędziów (pkt 8 powyżej) byli wyłączeni ze sprawy od początku postępowania przygotowawczego i uważa, że obserwacja niejawna, której był przedmiotem, była pozbawiona jakichkolwiek obiektywnych i uzasadnionych podstaw. Podnosi również, że:

- nie zostały spełnione przesłanki prawne odnoszące się do uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa i niemożności skorzystania z innych środków w celu uzyskania dowodów,

- zastosowanie art. 98 § 1 lit. ç) rozporządzenia w sprawie Rady Inspektorów Sądowych zostało zawieszane przez Radę Stanu (sąd najwyższy), a następnie przepis ten został uchylony; w rezultacie inspektorzy nie byli uprawnieni do złożenia wniosku o zastosowanie podsłuchu telefonicznego;

- z uwagi na wydane w tej sprawie postanowienie o umorzeniu z dnia 28 grudnia 2009 r. dowody zgromadzone w trakcie podsłuchu powinny być zostać natychmiast zniszczone, a sam skarżący powinien być zostać poinformowany w terminie piętnastu dni na podstawie odpowiednich przepisów. Tymczasem oryginały spornych nagrań zostały zniszczone w okresie między 5 a 12 marca 2010 r., a skarżący został poinformowany o ich zniszczeniu dopiero w dniu 12 marca 2010 r.

63. Rząd przyznaje, że wprawdzie ingerencja w prawo do prywatności skarżącego miała miejsce, jednak – Odwołując się do wspomnianego ustawodawstwa krajowego – podnosi, że ingerencja ta została przewidziana przez ustawę. Zarzucany skarżącemu czyn objęty jest bowiem, jego zdaniem, regulacją art. 135 k.p.k. – który, jego zdaniem, obejmuje udział w tworzeniu organizacji przestępczej, postanowienia o zastosowaniu podsłuchu zostały wydane przez sądy, a z uzasadnienia tych postanowień wynikała w szczególności zdolność organizacji Ergenekon do podejmowania niebezpiecznych działań, zapobieganie działalności terrorystycznej oraz brak innych środków pozwalających na ustalenie tożsamości członków tej organizacji oraz na uzyskanie informacji na temat jej działalności.

64. W następnej kolejności rząd odwołuje się do wydanych w tym zakresie orzeczeń sądu i wskazuje, że struktura i ścisła hierarchia przedmiotowej organizacji oraz jej zdolność do popełniania czynów przeciwko bezpieczeństwu narodowemu i porządkowi publicznemu stanowiły wystarczające uzasadnienie przedmiotowej ingerencji. Jako dowód wskazuje rzeczy znalezione podczas przeszukania przeprowadzonego w pomieszczeniach partii politycznej, a mianowicie

informacje dotyczące nie tylko prywatnego życia szeregu sędziów, lecz również ich relacji z określonymi osobami lub podmiotami, informacje na temat środków bezpieczeństwa podjętych w celu ochrony budynków sądu kasacyjnego, takie jak położenie kamer monitoringu, rozmieszczenie strażników i wskazanie wejść wyposażonych w urządzenia kontrolne RTG, podobnie jak szczegółowy program wizyt szefa sztabu generalnego w niektórych miejscowościach. W świetle całokształtu materiału dowodowego rząd wywodzi, że ingerencja ta była konieczna i współmierna do realizowanego celu, którym jest zwalczanie przestępczości zorganizowanej przeciwko organom państwowym.

2. Ocena Trybunału

a) Zasady ogólne

65. Trybunał potwierdza, że ingerencja może być uzasadniona w świetle art. 8 wyłącznie, jeżeli jest przewidziana przez ustawę, zmierza do jednego lub więcej niż jednego uprawnionego celu zgodnie z art. 8 ust. 2, a także jest konieczna w demokratycznym społeczeństwie do ich osiągnięcia (zob. m.in. *Valenzuela Contreras przeciwko Hiszpanii*, z dnia 30 lipca 1998 r., § 46, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-V; *Kennedy przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, nr 26839/05, § 130, z dnia 18 maja 2010 r., *Dragojević przeciwko Chorwacji*, nr 68955/11, § 78, z dnia 15 stycznia 2015 r.; a także *Roman Zakharov przeciwko Rosji* [Wielka Izba], nr 47143/06, § 227, z dnia 4 grudnia 2015 r.).

66. Trybunał przypomniał, że zgodnie z jego utrwalonym orzecznictwem wyrażenie „przewidziane przez ustawę” oznacza, iż sporny środek powinien znajdować podstawę w wewnętrznym porządku prawnym i być zgodny z zasadą rządów prawa, wskazaną wyraźnie w preambule Konwencji i nierozzerwalnie związaną z przedmiotem i celem art. 8. Ustawa musi zatem spełniać pewne wymogi jakościowe: musi być dostępna dla danej osoby i prowadzić do przewidywalnych skutków (zob. m.in. *Rotaru przeciwko Rumunii* [Wielka Izba], nr 28341/95, § 52, CEDH 2000-V; *S. i Marper przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [Wielka Izba], nr 30562/04 i nr 30566/04, § 95, CEDH 2008; *Kennedy*, § 151; *op.cit.*, a także *Roman Zakharov*, § 228, *op.cit.*).

67. Trybunał wielokrotnie orzekał, że w dziedzinie przechwytywania łączności „przewidywalność” nie może być rozumiana w taki sam sposób, jak w wielu innych dziedzinach. W szczególnym kontekście środków obserwacji niejawnej, takich jak przechwytywanie łączności, przewidywalności nie należy rozumieć jako możliwości przewidzenia przez daną osobę, kiedy władze mogą przechwytywać jej łączność, aby tym samym mieć możliwość odpowiedniego zareagowania. Ryzyko arbitralności jest jednak szczególnie widoczne tam, gdzie uprawnienia władzy wykonawczej są wykonywane w tajemnicy. Konieczne zatem

wydaje się przyjęcie jednoznacznych i szczegółowych zasad dotyczących przechwytywania rozmów telefonicznych, tym bardziej, że wykorzystywane techniki są coraz doskonalsze. Ustawa powinna być sformułowana w sposób wystarczająco jasny, aby w odpowiedni sposób wskazać wszystkim, w jakich okolicznościach i pod jakimi warunkami upoważnia ona władze publiczne do zastosowania podobnych niejawnych środków (*Malone przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, z dnia 2 sierpnia 1984 r., § 67, seria A nr 82; *Leander przeciwko Szwecji*, z dnia 26 marca 1987 r., § 51, seria A nr 116, *Huvig przeciwko Francji*, z dnia 24 kwietnia 1990 r., § 29, seria A nr 176-B, *Valenzuela Contreras*, § 46; *op.cit.*, *Rotaru*, § 55, *op.cit.*, *Weber i Saravia przeciwko Niemcom* (dec.), nr 54934/00, § 93, CEDH 2006-XI; *Khan przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, nr 35394/97, § 26, CEDH 2000-V; *Association pour l'intégration européenne et les droits de l'homme i Ekimdjiev przeciwko Bułgarii*, nr 62540/00, § 75, z dnia 28 czerwca 2007 r.; a także *Roman Zakharov*, § 229, *op.cit.*).

68. Ponadto, z uwagi na fakt, że stosowanie środków niejawniej obserwacji łączności nie podlega kontroli ani zainteresowanych, ani ogółu obywateli, „ustawa” byłaby niezgodna z zasadą rządów prawa, gdyby uprawnienie ocenne przyznane władzy wykonawczej lub sądowi nie doznawało żadnych ograniczeń. W konsekwencji ustawa powinna określać zakres i szczegółowe warunki wykonywania takiego uprawnienia na tyle jednoznacznie, aby zapewnić jednostce odpowiednią ochronę przed arbitralnością (*Bykov przeciwko Rosji* [Wielka Izba], nr 4378/02, § 78, z dnia 10 marca 2009 r.; a także *Roman Zakharov*, § 230, *op.cit.*).

69. W orzecznictwie dotyczącym środków obserwacji niejawniej Trybunał określił minimalne gwarancje przeciw nadużyciom ze strony władz, które ustawa powinna obejmować, a mianowicie: charakter przestępstw, które mogą stanowić przesłankę wydania postanowienia o zastosowaniu podsłuchu, określenie kategorii osób, wobec których może zostać zastosowany podsłuch, określenie maksymalnego czasu trwania środka, czynności w zakresie analizy, wykorzystywania i przechowywania zebranych danych, środki ostrożności stosowane przy przekazywaniu danych innym podmiotom oraz okoliczności, w jakich usunięcie lub zniszczenie nagrań może lub powinno nastąpić (*Amann przeciwko Szwajcarii* [Wielka Izba], nr 27798/95, §§ 56–58, CEDH 2000-II, *Prada Bugallo przeciwko Hiszpanii*, nr 58496/00, § 30, z dnia 18 lutego 2003 r.; a także *Roman Zakharov*, § 231, *op.cit.*).

70. Co się tyczy kwestii tego, czy ingerencja jest „konieczna w demokratycznym społeczeństwie” do osiągnięcia uprawnionego celu, Trybunał uznał, że w przypadku gdy władze krajowe dokonują wyważenia z jednej strony interesu pozwanego państwa leżącego w ochronie bezpieczeństwa narodowego poprzez środki obserwacji niejawniej, a z drugiej strony stopnia ingerencji w wykonywanie przez skarżącego prawa do poszanowania życia prywatnego, władze te dysponują pewnym

marginesem oceny w kwestii wyboru środków właściwych do osiągnięcia uprawnionego celu, jakim jest ochrona bezpieczeństwa narodowego. Ów margines oceny idzie jednak w parze z kontrolą europejską, dotyczącą zarówno ustawy, jak i aktów służących jej stosowaniu. Trybunał musi być przekonany o istnieniu odpowiednich i skutecznych gwarancji przeciw nadużyciom, bowiem system obserwacji niejawnej, służący ochronie bezpieczeństwa narodowego, niesie ze sobą ryzyko osłabienia, a nawet zniszczenia demokracji, pod pretekstem jej obrony. Ocena tej kwestii zależy od wszystkich okoliczności sprawy m.in. charakteru, zakresu i czasu trwania ewentualnych środków, przesłanek ich zarządzenia, władz właściwych do wydania zezwolenia na ich zastosowanie, ich wykonania i kontrolowania, oraz rodzaju środków odwoławczych przewidzianych przez prawo krajowe. Trybunał powinien zbadać, czy procedury kontroli wprowadzenia i stosowania środków ograniczających są w stanie ograniczyć „ingerencję” do tego, co jest „konieczne w społeczeństwie demokratycznym” (*Klass i inni przeciwko Niemcom*, z dnia 6 września 1978 r., §§ 49, 50, 59; *Kvasnica przeciwko Słowacji*, nr 72094/01, § 80, z dnia 9 czerwca 2009 r., *Kennedy*, §§ 153-154; *op.cit.*, a także *Roman Zakharov*, § 232, *op.cit.*).

71. Badanie i kontrola środków obserwacji niejawnej mogą mieć miejsce na trzech etapach: zarządzenia obserwacji, jej realizacji oraz po jej zakończeniu. W odniesieniu do dwóch pierwszych etapów charakter i istota obserwacji niejawnej wymagają przeprowadzenia bez wiedzy zainteresowanego nie tylko obserwacji jako takiej, lecz również kontroli, która jej dotyczy. Z uwagi na brak możliwości wniesienia skutecznego środka odwoławczego przez zainteresowanego lub wzięcia przez niego bezpośredniego udziału w jakiegokolwiek kontroli, istniejące procedury powinny same w sobie zapewniać odpowiednie i równoważne gwarancje poszanowania praw danej jednostki. Ponadto, aby nie przekraczać granic konieczności w rozumieniu art. 8 ust. 2, należy respektować w procedurach kontroli – najwierniej, jak to możliwe – wartości społeczeństwa demokratycznego. W dziedzinie, w której nadużycia są potencjalnie tak łatwe w odniesieniu do jednostek i mogą pociągać za sobą szkodliwe skutki dla całego społeczeństwa demokratycznego, wydaje się pożądaną, co do zasady, aby kontrola została powierzona sądowi, ponieważ władza sądownicza zapewnia najlepsze gwarancje niezależności, bezstronności oraz właściwe procedury (*Klass i inni*, §§ 55-56, *op.cit.*; a także *Roman Zakharov*, § 233, *op.cit.*).

72. W odniesieniu do trzeciego etapu, który następuje po zakończeniu obserwacji, kwestia zawiadomienia *a posteriori* o środkach obserwacji jest nierozdzielnie związana z zagadnieniem skuteczności sądowych środków odwoławczych, a co za tym idzie z istnieniem skutecznych gwarancji przeciwko nadużyciom uprawnień w zakresie obserwacji niejawnej. Co do zasady dana osoba nie może w żaden sposób zakwestionować z mocą

wsteczną przed sądem legalności środków zastosowanych bez jej wiedzy, chyba że zostanie o nich poinformowana (*Klass i inni*, § 57, *op.cit.*; oraz ww. decyzja *Weber i Saravia*, § 135) – względnie jeśli podejrzewając, że jej rozmowy są lub były przedmiotem przechwytywania, osoba ta ma możliwość zwrócenia się do sądów, które są właściwe, nawet jeśli osoba podlegająca środkom przechwytywania nie została o nich poinformowana (*Kennedy*, § 167, *op.cit.*; oraz *Roman Zakharov*, § 234, *op.cit.*).

73. Jednak brak późniejszego powiadomienia osób, których środek obserwacji niejawniej dotyczy, po zakończeniu jego stosowania nie może sam w sobie uzasadniać stwierdzenia, że ingerencja nie była „konieczna w demokratycznym społeczeństwie”, ponieważ to właśnie brak poinformowania zapewnia skuteczność środka stanowiącego ingerencję. Należy jednak powiadomić daną osobę po uchyleniu środków niejawniej obserwacji, gdy można jej przekazać taką informację bez szkody dla celu ograniczenia (zob. decyzja *Weber i Saravia*, § 135, *op.cit.*; oraz *Roman Zakharov*, § 287, *op.cit.*).

b) Zastosowanie w niniejszej sprawie

74. Trybunał zbada kwestionowany przez skarżącego podsłuch rozmów telefonicznych zastosowany w ramach postępowania karnego, a następnie w ramach postępowania dyscyplinarnego.

i. W ramach postępowania karnego

75. Linie telefoniczne skarżącego zostały poddane obserwacji niejawniej w ramach postępowania przygotowawczego prowadzonego wobec nielegalnej organizacji Ergenekon. Na podstawie dowodów zgromadzonych w trakcie przeszukania skarżący był podejrzany o przynależność do tej organizacji lub udzielanie na jej rzecz pomocy i wsparcia.

α) Istnienie ingerencji

76. Podsłuch linii telefonicznych skarżącego stanowi „ingerencję władzy publicznej” w rozumieniu art. 8 ust. 2 Konwencji w wykonywanie przez zainteresowanego jego prawa do poszanowania życia prywatnego i korespondencji (*Klass i inni*, § 41, *op.cit.*). Zagadnienie to zresztą nie było kwestią sporną między stronami.

β) Uzasadnienie ingerencji

77. Zasadniczą kwestią jest to, czy ingerencja ta jest uzasadniona w świetle art. 8 ust. 2, a w szczególności, czy była „przewidziana przez ustawę” i „konieczna w demokratycznym społeczeństwie” do osiągnięcia jednego z celów wymienionych w tym ustępie.

a) Czy ingerencja była „przewidziana przez ustawę”?

– Podstawa prawna ingerencji

78. Na wstępie Trybunał powinien zająć stanowisko w przedmiocie konkretnej kwestii podniesionej przez skarżącego. Skarżący uważa, że inspektorzy sądowi przyjęli za podstawę swych czynności art. 98 § 1 lit. ç) rozporządzenia w sprawie Rady Inspektorów Sądowych. Wskazuje również, że stosowanie tego przepisu zostało zawieszane przez Radę Państwa, a w dniu 29 marca 2011 r. ów przepis został uchylony. Tym samym skarżący kwestionuje legalność zastosowanego środka obserwacji niejawnej.

Rząd nie zajął stanowiska w tej kwestii.

79. Trybunał nie może w żadnym razie uwzględnić argumentu skarżącego, albowiem żaden z dokumentów zawartych w aktach sprawy, a w szczególności wnioski o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie obserwacji niejawnej, złożone przez inspektorów sądowych do sądu przysięgłych w Istambule, nie odwołuje się do art. 98 § 1 lit. ç) tegoż rozporządzenia (zob. paragrafy 15 i 18 niniejszego wyroku).

80. Oddaliwszy z tych względów ww. argument Trybunał stwierdza, że ustawodawstwo krajowe uzależnia przyjęcie środka niejawnej obserwacji od spełnienia szeregu warunków ograniczających.

81. Po pierwsze z prawnie relewantnych regulacji zawartych w art. 22 konstytucji jednoznacznie wynika, że „nie dopuszcza się utrudniania komunikowania się, bądź naruszania jego tajemnicy bez ważnego postanowienia sądu wydanego z jednej lub łącznie kilku następujących przyczyn: ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego, zapobiegania przestępczości, ochrony zdrowia i moralności publicznej, ochrony praw i wolności” (zob. paragraf 37 powyżej).

82. Artykuł 135 k.p.k., na którym sąd przede wszystkim oparł swoje rozstrzygnięcie zezwalając na zastosowanie podsłuchu telefonicznego wobec skarżącego, stanowi że „jeśli [...] istnieje uzasadnione podejrzenie (*kuvvetli şüphə sebeplerinin varlığı*) w oparciu o konkretne dowody, że zostało popełnione przestępstwo, a nie istnieją inne sposoby uzyskania dowodów, można przeprowadzić przechwytywanie, podsłuchiwanie i nagrywanie łączności podejrzanego lub oskarżonego [...] na podstawie postanowienia sądu [...]”. Artykuł 135 ust. 6 stanowi, że środki te „mogą być zastosowane jedynie w odniesieniu do przestępstw wymienionych poniżej: [...] 8. tworzenie organizacji przestępczej [...], 13. udział w organizacji zbrojnej [...] i dostarczanie broni takim organizacjom, 14. przestępstwa przeciwko tajemnicy państwowej lub szpiegostwo”, w odniesieniu do których przepis ten odsyła do odnośnych artykułów kodeksu karnego. W konsekwencji ustawodawstwo nie zezwala na niejawną obserwację o charakterze rozpoznawczym ani ogólnym (*Klass i inni*, § 51, *op.cit.*).

83. Trybunał pragnie również wskazać, że katalog zamknięty przypadków, w których można posłużyć się podsłuchem lub nagrywaniem cudzej łączności, został ujęty w art. 135 k.p.k. Zauważa ponadto, że statut i rozporządzenia obowiązujące w tej dziedzinie, o których mowa w części „Właściwe prawo krajowe i praktyka” powyżej, określają szczegółowo warunki stosowania postanowień konstytucyjnych i przepisów ustawowych.

84. W konsekwencji Trybunał stwierdza istnienie w prawie tureckim podstawy prawnej spornych środków polegających na podsłuchu.

– *Dostępność ustawy*

85. Trybunał stwierdza, że drugi wymóg wynikający z członu sformułowania „przewidziane przez ustawę”, czyli dostępność wyżej wskazanych postanowień konstytucyjnych i przepisów ustawowych, nie budzi w niniejszej sprawie żadnych wątpliwości. Ponadto skarżący nie sformułował w tym względzie zarzutu.

– *Przewidywalność ustawy*

86. Jeśli chodzi o trzeci wymóg, czyli przewidywalność „ustawy”, Trybunał powinien zbadać jakość zastosowanych w niniejszej sprawie norm prawnych, które mają zapewnić ochronę przed arbitralnymi naruszeniami za stron władz publicznych praw zagwarantowanych przez art. 8 Konwencji.

87. Z wymogu przewidywalności „ustawy” wynika, że w kontekście przechwytywania łączności telefonicznej gwarancje, które określają zakres i warunki wykonywania uprawnienia ocennego przysługującego władzom, powinny być zapisane szczegółowo w prawie wewnętrznym, a w konsekwencji mieć moc wiążącą, która ogranicza uprawnienia dyskrecjonalne władzy właściwej do stosowania rozpatrywanych środków (*Valenzuela Contreras*, § 60, *op.cit.*; oraz *Roman Zakharov*, §§ 228 i 229, *op.cit.*).

88. W świetle powyższych rozważań, w celu zapewnienia odpowiedniego zabezpieczenia przed licznymi potencjalnymi nadużyciami, ustawa powinna w szczególności: określać kategorie osób, wobec których może zostać zastosowany podsłuch policyjny, oraz charakter przestępstw, które mogą prowadzić do zastosowania takiego środka; określać maksymalny czas trwania środka; szczegółowo określać warunki sporządzania opisowych protokołów z przechwyconych rozmów; szczegółowo określać środki ostrożności, które należy podejmować przy przekazywaniu niezmiennych i kompletnych nagrań do celów ewentualnej kontroli przez sąd i obrońców; oraz określać okoliczności, w których usunięcie lub zniszczenie nagrań, w szczególności po umorzeniu postępowania, może lub powinno nastąpić (zob. paragraf 69 powyżej, *Kruslin przeciwko Francji*, z dnia 24 kwietnia 1990 r., § 35, seria A nr 176-A; a także *Valenzuela Contreras*, § 46, *op.cit.*).

89. Trybunał wskazuje, że art. 135 § 1 k.p.k. wymienia kategorie osób, wobec których może zostać zastosowana obserwacja niejawna, które obejmują podejrzanego lub oskarżonego, wobec których istnieje „uzasadnione podejrzenie w oparciu o konkretne dowody, że zostało popełnione przestępstwo”. W artykule tym ustanowiono dodatkowy warunek braku innych środków pozwalających na uzyskanie dowodów (zob. część „Właściwe prawo krajowe i praktyka” powyżej).

90. Następnie Trybunał zauważa, że kategorie przestępstw, w przypadku których może zostać wprowadzony środek obserwacji niejawnej, są wskazane w paragrafie 6 artykułu 135 k.p.k. Pierwsze zdanie tego przepisu, dotyczące zastosowania środków, jest jednoznaczne: „Przepisy niniejszego artykułu dotyczące podsłuchu, nagrywania oraz oceny [zgromadzonych w ten sposób] danych stosuje się wyłącznie w odniesieniu do przestępstw wymienionych poniżej”. Paragraf 7 tegoż artykułu podkreśla również, że środek obserwacji niejawnej może zostać wdrożony tylko w granicach i zgodnie z procedurami określonymi w tym artykule.

91. W zakresie ograniczenia czasu zastosowania środka Trybunał zauważa, że zostało ono uregulowane w tym samym artykule. Zgodnie z art. 135 § 3 pierwotny okres stosowania środka wynosi trzy miesiące, przy czym może zostać „jednorazowo” przedłużony. W odniesieniu do przestępstw popełnionych w ramach organizacji przestępczej sąd może jednak, jeśli uzna to za niezbędne, postanowić o przedłużeniu środka ponad wyżej wymienione okresy, przy czym poszczególne okresy przedłużenia nie mogą przekraczać jednego miesiąca, a wszystkie łącznie – trzech miesięcy. Trybunał zauważa, że w przedmiotowej sprawie podsłuch linii telefonicznych skarżącego został dwukrotnie zatwierdzony przez sąd przysięgłych Istanbuhu na łączny okres sześciu miesięcy.

92. W zakresie konieczności wprowadzenia wymogów w odniesieniu do opisowych protokołów przechwyconych rozmów Trybunał stwierdza, że kryterium to również zostało spełnione w art. 137 § 2 k.p.k. Zgodnie z tym przepisem prokurator republiki zleca osobie (a w razie potrzeby tłumaczowi, jeżeli przechwycone rozmowy są w języku obcym) wykonanie transkrypcji nagrań.

93. Trybunał stwierdza również, że art. 4 i art. 27 rozporządzenia w sprawie utworzenia Rady Łączności Telekomunikacyjnej oraz procedur i zasad dotyczących przechwytywania, podsłuchu oraz nagrywania łączności, a także oceny zgromadzonych w ten sposób danych wyraźnie wskazują, że dane uzyskane w ramach czynności obserwacji niejawnej mogą być wykorzystywane wyłącznie do celu lub w ramach postępowania określonego w art. 135 k.p.k. (paragraf 43 i nast. powyżej).

94. Wreszcie, w zakresie usuwania danych przewidziano dwie możliwości. Po pierwsze, jeżeli mamy do czynienia z przypadkiem, „gdy opóźnienie uniemożliwiłoby prawidłowe działanie” w rozumieniu art. 135 § 1 k.p.k., a podsłuch zastosowano na podstawie postanowienia prokuratora

republiki, przy czym właściwy sąd odmówił zatwierdzenia postanowienia lub upłynął termin 24 godzin, środek powinien zostać natychmiast uchylony, a dokonane przy tej okazji nagrania winny zostać zniszczone najpóźniej w terminie 15 dni od dnia zakończenia postępowania przygotowawczego (art. 137 §§ 3 i 4 k.p.k.). Po drugie, w przypadku umorzenia postępowania, nagrania winny również zostać zniszczone w terminie 15 dni od dnia zakończenia postępowania przygotowawczego (art. 137 §§ 3 i 4 k.p.k.).

95. Wreszcie Trybunał odnotowuje inne kwestie związane z jakością ustawy:

- postanowienie o zastosowaniu podsłuchu może być wydane wyłącznie w celu „ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego, zapobiegania przestępczości, ochrony zdrowia i moralności publicznej, ochrony praw i wolności” (art. 22 konstytucji);

- tego rodzaju postanowienie jest w każdym przypadku wydawane lub zatwierdzane przez sąd (art. 22 konstytucji i art. 135 § 1 k.p.k.);

- postanowienie powinno określać typ przestępstwa, o które dana osoba jest podejrzana lub oskarżona, tożsamość osoby, wobec której środek jest stosowany, rodzaj nośnika łączności, numer telefonu, a także charakter, zakres i czas trwania środka (art. 135 § 3 k.p.k.);

- sporządza się protokół ze wskazaniem daty i godziny rozpoczęcia i zakończenia stosowania środka, a także tożsamości osoby, która czynność wykonała (art. 137 § 1 k.p.k.);

- zainteresowana osoba jest informowana na piśmie o podstawie, zakresie, czasie trwania i skutkach zastosowanego środka najpóźniej w terminie 15 dni od dnia zakończenia postępowania przygotowawczego (art. 137 § 4 k.p.k.);

- nielegalne podsłuchiwanie oraz nagrywanie cudzych rozmów, a także zaniechanie przez funkcjonariuszy publicznych zniszczenia w terminie danych, które mieli obowiązek zniszczyć, są zagrożone karą pozbawienia wolności (art. 132–139 kodeksu karnego).

– *Wniosek*

96. W świetle powyższych rozważań Trybunał stwierdza, że prawo tureckie ustanawia rygorystyczne warunki zarówno stosowania środków obserwacji niejawnej, jak i przetwarzania zgromadzonych za ich pomocą danych. Ponadto ustawodawstwo krajowe obowiązujące w chwili zaistnienia okoliczności faktycznych ograniczało w sposób wystarczająco jasny zakres i warunki wykonywania uprawnień ocennych władz w dziedzinie podsłuchu rozmów telefonicznych; skarżącemu, w przypadku którego żaden materiał załączony do akt sprawy nie pozwala na stwierdzenie, iż doszło do naruszenia przedmiotowego ustawodawstwa, przysługiwał zatem minimalny poziom ochrony wymagany przez rządy prawa w społeczeństwie demokratycznym.

b) Cel i konieczność ingerencji

97. Skarżący twierdzi, że władze krajowe postanowiły nie wszczynać postępowania wobec pozostałych sędziów, których imiona i nazwiska figurowały, jego zdaniem, w dokumentach, których zajęcia dokonano podczas przeszukania w pomieszczeniach partii politycznej. Uważa on, że obie przesłanki prawne wymagane w art. 135 k.p.k. do zastosowania takiego środka, a mianowicie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa i niemożność skorzystania z innych środków w celu uzyskania dowodów, nie były spełnione w niniejszym przypadku, w związku z czym kwestionowana przez skarżącego ingerencja nie była obiektywnie uzasadniona.

98. Rząd powołuje się na ochronę bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego. Wskazuje, że w świetle dowodów, a w szczególności wobec faktu figurowania imienia i nazwiska skarżącego w dokumentach, których zajęcia dokonano podczas przeszukania, istniało uzasadnione podejrzenie, że skarżący był powiązany z organizacją Ergenekon.

99. Trybunał stwierdza, że celem regulacji zawartej w art. 135 k.p.k. jest ochrona bezpieczeństwa narodowego, ochrona porządku i zapobieganie przestępczości. Przypomina on, że cele te są uprawnione w świetle art. 8 ust. 2 Konwencji (zob. w tym względzie *Weber i Saravia*, §104, *op.cit.*).

100. Należy zatem odpowiedzieć na pytanie, czy kwestionowana ingerencja była „konieczna w demokratycznym społeczeństwie” do osiągnięcia tych celów.

101. W tym kontekście Trybunał uznał, że w przypadku gdy władze krajowe dokonują wyważenia z jednej strony interesu pozwanego państwa leżącego w ochronie bezpieczeństwa narodowego poprzez środki niejawniej obserwacji, a z drugiej strony stopnia ingerencji w wykonywanie przez skarżącego prawa do poszanowania życia prywatnego, władze te dysponują pewnym marginesem oceny w kwestii wyboru środków właściwych dla osiągnięcia uprawnionego celu, jakim jest ochrona bezpieczeństwa narodowego. Ów margines oceny idzie jednak w parze z kontrolą europejską, dotyczącą zarówno ustawy, jak i aktów służących jej stosowaniu. Trybunał musi być przekonany o istnieniu odpowiednich i skutecznych gwarancji przeciw nadużyciom, albowiem system j obserwacji niejawniej, służący ochronie bezpieczeństwa narodowego, niesie ze sobą ryzyko osłabienia, a nawet zniszczenia demokracji, pod pretekstem jej obrony. Ocena tej kwestii zależy od wszystkich okoliczności sprawy, na przykład charakteru, zakresu i czasu trwania ewentualnych środków, przesłanek ich zarządzenia, władz właściwych do wydania zezwolenia na ich zastosowanie, wykonanie i kontrolowanie, oraz rodzaju środków odwoławczych przewidzianych przez prawo krajowe. Trybunał powinien zbadać, czy procedury kontroli wprowadzenia i stosowania środków ograniczających są w stanie ograniczyć „ingerencję” do tego, co jest „konieczne w społeczeństwie demokratycznym” (*Roman Zakharov*, § 232, *op.cit.*).

102. Trybunał uznaje, że w reżimie Konwencji nieodzowne jest dokonanie pewnego rodzaju wyważenia między imperatywami ochrony społeczeństwa demokratycznego a wymogami ochrony praw indywidualnych. Jak wskazuje się w preambule Konwencji, „zachowanie [podstawowych wolności] opiera się głównie z jednej strony na rzeczywiście demokratycznym ustroju politycznym, a z drugiej – na jednolitym pojmowaniu i wspólnym poszanowaniu praw człowieka, do których [układające się państwa] się [...] odwołują”. W kontekście art. 8 Konwencji oznacza to, że należy poszukiwać równowagi między wykonywaniem przez jednostkę prawa zagwarantowanego jej w ust. 1, a koniecznością – w rozumieniu ust. 2 – prowadzenia obserwacji niejawnej w celu ochrony demokratycznego społeczeństwa jako całości (*Klass i inni*, § 59, *op.cit.*).

103. Jeśli chodzi o postanowienie o zastosowaniu obserwacji niejawnej wobec osoby, Trybunał przypomina, że uzasadnione podejrzenie zakłada istnienie okoliczności faktycznych lub informacji mogących przekonać obiektywnego obserwatora, że dana osoba mogła popełnić dane przestępstwo. Okoliczności faktyczne skutkujące powstaniem podejrzeń nie muszą odpowiadać tym, które są niezbędne do wydania wyroku skazującego, ani nawet do wniesienia aktu oskarżenia, co ma miejsce po zakończeniu postępowania przygotowawczego (zob., w odniesieniu do zakresu badania w tym względzie, *Zakharov*, § 260, *op.cit.*). W kontekście niniejszej sprawy Trybunał uznaje, że nie powinien zastępować własną oceną okoliczności faktycznych oceny dokonanej w tym względzie przez sądy krajowe, które mają większe możliwości przeprowadzenia oceny przedstawionych im dowodów (zob., *mutatis mutandis*, w odniesieniu do ustanowienia szczegółowych warunków systemu obserwacji niejawnej, *Klass i inni*, § 49, *op.cit.*).

104. W niniejszej sprawie Trybunał stwierdza, że skarżący został poddany obserwacji niejawnej na podstawie podejrzenia o przynależność do organizacji przestępczej Ergenekon lub o udzielanie pomocy i wsparcia na rzecz tej organizacji, której zarzucono podejmowanie działalności zmierzającej do obalenia rządu przemocą (paragrafy 7 i nast. powyżej).

105. Władze powzięły tego stopnia podejrzenia względem skarżącego po wykryciu dowodów podczas przeszukania w pomieszczeniach należących do partii politycznej. W szczególności nazwisko i imię skarżącego figurowało wśród imion i nazwisk innych sędziów wraz ze wzmianką o konieczności porozmawiania ze skarżącym. Pozostałe dokumenty zawierały m.in. szczegółowe informacje na temat środków bezpieczeństwa podjętych w celu ochrony budynków sądu kasacyjnego oraz program wizyt szefa sztabu generalnego w różnych miejscowościach (paragrafy 8–10 powyżej).

106. W świetle powyższych rozważań Trybunał stoi na stanowisku, że żaden z argumentów ani dowodów w niniejszej sprawie nie pozwala na

stwierdzenie, że akta postępowania karnego w świetle prawa krajowego nie zawierały wystarczającej ilości informacji mogących przekonać obiektywnego obserwatora, iż skarżący mógł popełnić przestępstwo, w związku z którym został poddany obserwacji niejawnej. Nic nie wskazuje również na arbitralność lub oczywistą bezzasadność dokonanej w niniejszej sprawie wykładni i zastosowania przepisów wskazanych przez władze krajowe w stopniu przesądzającym o nielegalności spornego środka.

107. Ponadto Trybunał pragnie przypomnieć, że powyżej zbadał już sporne przepisy w świetle wymogu jakości ustawy (paragraf 96 powyżej). Przypomina w szczególności, że zarówno art. 135 k.p.k., jak i statut oraz odnośne rozporządzenia zawierają różne przepisy, mające na celu maksymalne ograniczenie skutków zastosowania środków obserwacji niejawnej i zapewnienie ich wykonywania w sposób zgodny z prawem, pod rygorem pozbawienia wolności.

108. Uwzględniając oba te punkty, Trybunał przedstawia następujące stwierdzenie: postanowienie o zastosowaniu wobec skarżącego podsłuchu zostało wydane ze względu na istnienie podejrzeń, które można uznać za obiektywnie uzasadnione, a sposób wykonywania tego środka był zgodny z prawem; w szczególności zezwolenie na zastosowanie przedmiotowej obserwacji niejawnej zostało wydane przez sąd ze względu na ochronę bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego; statut i rozporządzenia zawierające rygorystyczne przesłanki zastosowania środka były ściśle przestrzegane, a przetwarzanie uzyskanych w ten sposób informacji było zgodne z wymogami prawa. Wreszcie, informacje te zostały zniszczone w terminach ustawowych po wydaniu przez prokuratora republiki postanowienia o umorzeniu postępowania przygotowawczego.

109. Trybunał podkreśla również, że skarżący otrzymał w wymaganym terminie zawiadomienie o przeprowadzonym postępowaniu i o zastosowanym środku, a także dotyczące go materiały z akt sprawy (paragrafy 22 i 29 powyżej; zob. również wyrok *Klass i inni*, § 55 i nast., *op.cit.*).

110. W świetle tych rozważań i szczegółowej analizy ustawodawstwa krajowego zastosowanego w niniejszym przypadku Trybunał stwierdza, że ingerencja w ustanowione w art. 8 ust. 1 Konwencji prawo skarżącego była konieczna w społeczeństwie demokratycznym do ochrony bezpieczeństwa narodowego oraz porządku i zapobiegania przestępczości, zgodnie z postanowieniami art. 8 ust. 2 Konwencji.

111. W konsekwencji Trybunał uważa, że nie doszło do naruszenia art. 8 Konwencji poprzez zastosowanie podsłuchu telefonicznego, któremu skarżący podlegał w ramach prowadzonego przeciwko niemu postępowania przygotowawczego.

ii. W ramach postępowania dyscyplinarnego

112. Trybunał zauważa, że dowody zgromadzone w trakcie niejawnej obserwacji linii telefonicznych skarżącego zostały wykorzystane także w ramach postępowania dyscyplinarnego, którego skarżący był przedmiotem.

113. Trybunał stwierdza, że sytuacja ta była sprzeczna z przepisami krajowymi pod kilkoma względami.

114. Po pierwsze, zarówno w art. 22 konstytucji jak i w art. 135 k.p.k., w których enumeratywnie wymieniono przypadki, w których można zastosować środki obserwacji niejawnej, brak jest jakiegokolwiek wzmianki na temat postępowań dyscyplinarnych.

115. Następnie należy stwierdzić, że z art. 4 i art. 27 rozporządzenia w sprawie utworzenia Rady Łączności Telekomunikacyjnej oraz procedur i zasad dotyczących przechwytywania, podsłuchu oraz nagrywania łączności, a także oceny zgromadzonych w ten sposób danych jednoznacznie wynika, iż informacje i nagrania uzyskane w ramach czynności podejmowanych zgodnie z przepisami przedmiotowego rozporządzenia mogą być wykorzystywane wyłącznie do celu lub w ramach postępowania określonego w art. 135 k.p.k. Tymczasem w niniejszej sprawie o zastosowaniu podsłuchu linii telefonicznych skarżącego przesądziły podejrzenia, że skarżący mógł być powiązany z nielegalną organizacją (paragraf 106 powyżej).

116. Co więcej, przepisy art. 137 §§ 3 i 4 k.p.k. przewidują obowiązek zniszczenia danych pochodzących z obserwacji niejawnej po zakończeniu postępowania przygotowawczego.

117. W niniejszej sprawie Trybunał uważa, że jeśli po umorzeniu postępowania przygotowawczego, które miało miejsce w dniu 31 grudnia 2009 r., prokurator republiki prowadzący to postępowanie zniszczył przedmiotowe nagrania w dniu 31 grudnia 2009 r. i w dniu 5 stycznia 2010 r., to bez wątpienia ich kopia nadal znajdowała się w dyspozycji inspektorów sądowych, którzy wykorzystali te dane w ramach wszczętego przeciwko skarżącemu postępowania dyscyplinarnego, a zniszczyli je dopiero w dniu 11 marca 2010 r., po zakończeniu tego drugiego postępowania. Sytuacja ta stanowiła zatem dwojakie naruszenie odnośnych przepisów: ponowne wykorzystanie danych do celów innych niż te, dla których zostały one zgromadzone, oraz zaniechanie ich zniszczenia w terminie 15 dni od dnia zakończenia postępowania przygotowawczego.

118. Tymczasem w prawie tureckim istnieją przepisy prawa karnego, dotyczące właśnie tych kwestii, które, jak się zdaje, zapewniają *a priori* odpowiednią ochronę prawa do poszanowania życia prywatnego w kontekście rozpatrywanej sprawy. Trybunał zauważa zatem, że art. 138 kodeksu karnego przewiduje karę pozbawienia wolności za zaniechanie zniszczenia w terminie przez funkcjonariuszy publicznych danych, które powinny zostać zniszczone w terminie piętnastu dni od dnia zakończenia postępowania przygotowawczego w myśl art. 137 § 4 k.p.k. Zgodnie z art.

139 kodeksu karnego, ściganie w tym względzie może zostać wszczęte nawet w braku wniosku uprawnionego podmiotu. Jednakże w niniejszej sprawie żadna informacja podana przez rząd nie pozwala na stwierdzenie, że zostało w tym względzie wszczęte postępowanie przygotowawcze, ani że skarżący dysponował innymi środkami zaradczymi.

119. Trybunał wskazuje w rezultacie, że w trakcie prowadzonego przeciwko skarżącemu postępowania dyscyplinarnego żaden z tych przepisów nie został poszanowany przez władze krajowe. W związku z tym Trybunał dochodzi do wniosku, że ingerencja w wykonywanie przez skarżącego prawa do poszanowania życia prywatnego nie była „przewidziana przez ustawę” w myśl art. 8 ust. 2 Konwencji w zakresie prowadzonego przeciwko skarżącemu postępowania dyscyplinarnego.

120. Mając na uwadze powyższy wniosek Trybunał nie musi badać, czy ingerencja taka była „konieczna w demokratycznym społeczeństwie” do osiągnięcia jednego z celów wymienionych w ust. 2 tego przepisu (*Bykov*, § 82, *op.cit.*, z dnia 10 marca 2009 r.).

121. W konsekwencji doszło do naruszenia art. 8 poprzez wykorzystanie w ramach prowadzonego przeciwko skarżącemu postępowania dyscyplinarnego informacji uzyskanych za pomocą zastosowanego wobec niego podsłuchu telefonicznego.

II. DOMNIEMANE NARUSZENIE ART. 13 KONWENCJI

122. Skarżący podnosi naruszenie art. 13 ze względu na to, iż nie dysponował żadnym skutecznym środkiem odwoławczym w celu podniesienia niezgodności z kryteriami określonymi w art. 135 §1 k.p.k. zastosowanego wobec niego podsłuchu; uważa on, iż kryteria „uzasadnionego podejrzenia” oraz „niemożności skorzystania z innych środków w celu uzyskania dowodów” nie były w jego przypadku spełnione.

123. Rząd kwestionuje to stanowisko i wskazuje, że nagrania, w przypadku których skarżący, zgodnie z jego twierdzeniem, nie otrzymał kopii sprawozdań, zostały zniszczone zgodnie z ustawą. Dodaje, że skarżący został należycie poinformowany o istnieniu takiego środka obserwacji niejawnej po wydaniu postanowienia o umorzeniu, a w konsekwencji miał możliwość wniesienia skargi do sądów administracyjnych w celu rozpoznania sprawy w przedmiocie zarzucanego uchybienia.

124. Trybunał uważa, że zarzut ten jest związany z zarzutem omówionym powyżej, w związku z czym powinien zostać uznany za dopuszczalny.

125. Trybunał wielokrotnie orzekał, że art. 13 Konwencji gwarantuje istnienie w prawie wewnętrznym środka odwoławczego pozwalającego na powołanie się na prawa i wolności ustanowione w Konwencji. Postanowienie to wprowadza w konsekwencji wymóg zapewnienia

krajowych środków odwoławczych celem zbadania istoty „uzasadnionego zarzutu” opartego na Konwencji i ustanowienia odpowiedniego środka zaradczego (*De Souza Ribeiro przeciwko Francji* [Wielka Izba], nr 22689/07, §§ 78-79, CEDH 2012). Zakres obowiązku, który nakłada na układające się państwa art. 13, różni się w zależności od charakteru zarzutów skarżącego. Państwa te korzystają bowiem z pewnego marginesu oceny co do sposobu wykonywania ich obowiązków, które owo postanowienie na nie nakłada (*Jabari przeciwko Turcji*, nr 40035/98, § 48, CEDH 2000-VIII). Jednakże środek odwoławczy wymagany przez art. 13 musi być „skuteczny” zarówno pod względem praktycznym, jak i prawnym (*Kudła przeciwko Polsce* [Wielka Izba], nr 30210/96, § 157, CEDH 2000-XI).

126. Skuteczność środka odwoławczego w rozumieniu art. 13 nie jest uzależniona od pewności wystąpienia rezultatu korzystnego dla skarżącego. Podobnie „władza”, do której odwołuje się ten artykuł, niekoniecznie musi oznaczać władzy sądowniczej, jednakże w takim wypadku zakres jej uprawnień i gwarancje procesowe, które zapewnia, mają znaczenie w trakcie dokonywania oceny skuteczności środka odwoławczego (*Klass i inni*, § 67, *op.cit.*). Jeśli chodzi o „władzę” niesądowniczą, to Trybunał przywiązuje wagę do weryfikowania jej niezależności (zob., na przykład, *Leander przeciwko Szwecji*, z dnia 26 marca 1987 r., § 77, 81–83, seria A, nr 116; *Khan*, § 44–47, CEDH 2000-V, *op.cit.*), a także do gwarancji procesowych zapewnionych skarżącemu (zob., *mutatis mutandis*, *Chahal przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, z dnia 15 listopada 1996 r., §§ 152–154, *Recueil* 1996-V). Ponadto, nawet jeżeli pojedynczy środek odwoławczy sam w sobie nie spełnia całkowicie wymogów art. 13, zadość tym wymogom może czynić całość środków odwoławczych przewidzianych przez prawo krajowe (*Rotaru przeciwko Rumunii* [Wielka Izba], nr 28341/95, § 69, CEDH 2000-V).

127. Dla celów niniejszego postępowania przez „skuteczny środek odwoławczy” w rozumieniu art. 13 należy rozumieć środek odwoławczy na tyle skuteczny, na ile jest to możliwe biorąc pod uwagę jego ograniczony zakres, nieodzownie związany z każdym systemem obserwacji niejawnej (*Klass i inni*, § 69, *op.cit.*).

128. Trybunał orzekł już, analizując ustawodawstwo krajowe, że zgodnie z brzmieniem art. 137 § 4 k.p.k. prokurator republiki powinien powiadomić zainteresowanego w terminie 15 dni od dnia zakończenia postępowania. Należy zatem zbadać, czy w niniejszej sprawie w wyniku otrzymania wyżej wymienionego powiadomienia skarżący dysponował środkami odwoławczymi.

129. Tymczasem w niniejszej sprawie rząd nie przedstawił żadnego przykładu na to, iż w podobnych przypadkach dotyczących środka obserwacji niejawnej można było zakwestionować nieprzestrzeżenie kryteriów wymienionych w art. 135 §1 k.p.k.. Podobnie nie wskazano

Trybunałowi żadnego przykładu dotyczącego wykorzystania informacji uzyskanych za pomocą środka obserwacji niejawnej w ramach postępowania karnego w innym postępowaniu, w tym przypadku dyscyplinarnym. W związku z tym Trybunał nie jest w stanie stwierdzić, czy istniał organ władzy uprawniony do zbadania zgodności środka z kryteriami Konwencji i zapewnienia zainteresowanemu odpowiedniego środka zaradczego (zob., *mutatis mutandis*, P.G. i J.H., § 86, *op.cit.*).

130. W tym względzie, równoległe do swojego wniosku na temat zastrzeżenia wstępnego (paragraf 60 powyżej), Trybunał podkreśla, że administracyjny środek odwoławczy oparty na odpowiedzialności państwa nie ma znaczenia dla sprawy. W przykładzie wskazanym przez rząd podsłuchy zostały bowiem zastosowane przez funkcjonariuszy bez postanowienia sądu, co stanowiło nadużycie uprawnień z ich strony.

131. Tymczasem w niniejszej sprawie procedura przewidziana w tym celu przez prawo krajowe była przestrzegana, lecz skarżący uważa, że postanowienie sądu wydane w celu zastosowania podsłuchu na jego liniach telefonicznych było niewłaściwe z uwagi na niespełnienie kryteriów ustawowych (zob. *a contrario Parlamiş przeciwko Turcji* (dec.), nr 74288/01, z dnia 13 listopada 2007 r., w którym Trybunał uznał skargę za niedopuszczalną z powodu wszczęcia postępowań karnych i dyscyplinarnych w stosunku do policjantów w sprawie bezprawnych podsłuchów, mając na względzie przykłady orzecznictwa przytoczone przez rząd, w których zasądzono odszkodowania na rzecz innych pokrzywdzonych bezprawnym podsłuchiowaniem).

132. Mając na uwadze powyższe rozważania, Trybunał uznaje, że akta sprawy nie pozwalają na stwierdzenie, iż skarżący dysponował krajowym środkiem odwoławczym pozwalającym na zbadanie zgodności ingerencji w jego prawo do poszanowania życia prywatnego z kryteriami Konwencji w odniesieniu do przywołanego wyżej postępowania karnego lub postępowania dyscyplinarnego. W konsekwencji doszło do naruszenia art. 13 Konwencji.

III. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

133. Zgodnie z art. 41 Konwencji,

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi taka potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

134. Skarżący domaga się kwoty 50 000 EUR tytułem naprawienia szkody majątkowej. Wyjaśnia w tym względzie, że naruszone zostało jego dobre imię, przez co musiał przejść na wcześniejszą emeryturę, co w konsekwencji doprowadziło do zmniejszenia jego dochodów.

Ponadto skarżący domaga się kwoty 50 000 EUR tytułem zadośćuczynienia.

135. Rząd kwestionuje te żądania.

136. Trybunał nie stwierdza istnienia związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy stwierdzonym naruszeniem a wskazaną szkodą majątkową i oddała to żądanie. Uważa natomiast, że należy przyznać skarżącemu kwotę 7500 EUR tytułem zadośćuczynienia.

B. Koszty

137. Skarżący pozostawia zagadnienie kosztów uznaniu Trybunału.

138. Powołując się na art. 60 regulaminu postępowania przed Trybunałem rząd jest zdania, iż wniosek dotyczący kosztów, który nie został ujęty liczbowo ani nie dołączono do niego żadnych dokumentów uzasadniających nie zasługuje na uwzględnienie.

139. Z orzecznictwa Trybunału wynika, że zasądzenie na rzecz skarżącego zwrotu poniesionych kosztów może nastąpić wyłącznie w takim zakresie, w jakim wykazano, że zostały one faktycznie poniesione, były konieczne oraz racjonalne pod względem wysokości. W niniejszej sprawie Trybunał oddała wniosek z uwagi na brak uściślenia wysokości i udokumentowania dochodzonych kosztów

C. Odsetki za zwłokę

140. Trybunał za słuszne uznaje wyznaczenie wysokości odsetek za zwłokę na podstawie marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego powiększonej o trzy punkty procentowe.

Z POWYŻSZYCH WZGLĘDÓW TRYBUNAŁ
JEDNOMYŚLNIE

1. *Uznaje* skargę za niedopuszczalną w zakresie, w jakim dotyczy ona małżonka i dwójki dzieci skarżącego.
2. *Uznaje* skargę za dopuszczalną w odniesieniu do skarżącego.
3. *Uznaje*, że nie doszło do naruszenia art. 8 Konwencji z powodu podsłuchu telefonicznego, któremu skarżący podlegał w ramach prowadzonego przeciwko niemu postępowania karnego.
4. *Uznaje*, że doszło do naruszenia art. 8 Konwencji poprzez wykorzystanie w ramach prowadzonego przeciwko skarżącemu postępowania dyscyplinarnego informacji uzyskanych za pomocą podsłuchu telefonicznego.
5. *Uznaje*, że doszło do naruszenia art. 13 Konwencji.
6. *Uznaje*,
  - (a) że pozwane państwo winno, w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym niniejszy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji, uiścić na rzecz skarżącego kwotę 7500 EUR (siedem tysięcy pięćset euro), powiększoną o wszelkie należne podatki, tytułem zadośćuczynienia, przeliczoną na walutę pozwanego państwa według kursu obowiązującego w dniu płatności;
  - (b) że od upływu wyżej wskazanego terminu do momentu uregulowania płatności od kwoty tej należne będą odsetki zwykłe według stopy równej marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego obowiązującej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe.
7. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącego w zakresie słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku francuskim i obwieszono pisemnie w dniu 7 czerwca 2016 r., zgodnie z art. 77 §§ 2 i 3 regulaminu Trybunału.

Stanley Naismith
Kanclerz

Julia Laffranque
Przewodnicząca